

Zofia Kozłowska

DWORY W MAJĄTKACH RUDA WOŁOSKA I POLESIE W POWIECIE TOMASZÓW LUBELSKI

Marianna z Dąbrowskich i Teofil Bujalscy w pierwszej połowie XIX w. byli właścicielami Rudy Wołoskiej (Rutka, Ruda Wołoska – dziś Kolonia Rudka). Przekazali ją córce Karolinie, której mąż Adam Kozłowski po Powstaniu Styczniowym dokupił od Hulewiczów z dóbr Majdan Górny majątek Polesie. Karolina i Adam mieli cztery córki i dwóch synów¹. Rudę Wołoską przekazali młodszemu synowi Józefowi². Została ona rozparcelowana i sprzedana powracającym z Ameryki. Dwór nabył Stanisław Palak w roku 1929. Dwór ten został rozebrany przez syna nabywcy w latach 70. XX wieku. W czerwcu roku 2004 były jeszcze widoczne fundamenty w trawie. Pokazywał nam je p. Palak, który

bardzo żałował, że dom rozebrał i prosił o zdjęcie z roku 1925, które mu posłałam. Folwark Polesie Karolina i Adam Kozłowscy zmodernizowali, wzniesli szereg murowanych zabudowań gospodarczych, założyli stawy, a następnie przekazali starszemu synowi Mieczysławowi, który ożenił się z Jadwigą Lisowską w r. 1903. Mieczysław gospodarował do r. 1914, kiedy na skutek wojny rosyjsko-niemiecko-austriackiej wielu obywateli ziemskich ewakuowano do Rosji, ściślej na Ukrainę. Tam rodzina przeżyła aż do końca 1918 r., kiedy wróciła do domu. Mieczysław zdrowie miał nadszarpnięte i zapadłszy na zapalenie płuc już się nie podźwignął. Zmarł 19 lipca 1922 r. Pozostawił 2 synów:

Dwór w Rudzie Wołoskiej

Kazimierza (1904-1944) i Wacława (1909-1976).

Owdowiała Jadwiga z Lisowskich Kozłowska prowadziła majątek samodzielnie. Na miejscu spalonego dworku wybudowała

nowy dom, założyła hodowlę karpia na tzw. Kryniczkach oraz wybudowała polną cegielnię. Starszy syn Kazimierz ukończył szkołę rolniczą w Czernichowie i przejął gospodarkę, ożeniwszy się z Jadwigą Drożdżyk (1931).

Dwór w majątku Polesie – 1927 r.

Dwór w majątku Polesie w latach dziewięćdziesiątych XX wieku

Młodszy syn Waclaw ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Poznańskim i był sędzią grodzkim w Zamościu, a następnie w Łodzi. Pragnąc zapewnić matce samowystarczalność, a sobie miejsce na letnie urlo-

py, wybudował na sąsiednim wzgórzu dom mieszkalny. Matka zamieszkała w nim w roku 1936. Taki stan trwał przez czas wojny, a skończył się na skutek wprowadzenia reformy rolnej. Wraz z owdowiałą synową

Dwór w majątku Polesie – stan obecny

Grobowiec rodziny Bujalskich z 1885 r. na cmentarzu parafialnym w Tomaszowie Lubelskim, fot. z 1997 r.

(syn Kazimierz został aresztowany przez władze bezpieczeństwa i prawdopodobnie stracony w Tomaszowie w 1944 r.) zamieszkała w Tomaszowie, gdzie zmarła 12.09.1946 r. Synowa w bardzo trudnych warunkach wychowywała i kształciła trójkę dzieci: Stanisława, Celinę i Teresę, wobec których z powodu pochodzenia stosowano represje – syn nieprzyjęty na Akademię Medyczną w Poznaniu, córki musiały przenieść się z gimnazjum tomaszowskiego do Olsztyna, żeby tam móc zdać maturę.

Wacław Kozłowski w 1934 ożenił się z Haliną Jarzyńską. (Małżeństwo było bezdzietne. Halina zmarła 26.02.1944). Powołany do wojska, 9.09.1939 dostał się do niewoli niemieckiej i przebywał w różnych obozach jenieckich, tzw. oflagach na terenie Niemiec. Następnie pracował jako prawnik i tłumacz w amerykańskiej strefie okupacyjnej, a od 1946 r. z ramienia władz polskich w Polskiej Misji Wojskowej Ścigania Hitlerowskich

Zbrodni Wojennych, najpierw w Bad Salzungen, a później – do stycznia 1951 w Berlinie. Po powrocie do kraju pracował w Głównej Komisji Badania Hitlerowskich Zbrodni Wojennych w Polsce przy Ministerstwie Sprawiedliwości. Od 1954 był adwokatem w Warszawie. W 1949 ożenił się z Barbarą Górską (dwie córki: Zofia i Maria).

W wyniku reformy rolnej Polesie zostało rozparcelowane, ziemia przydzielona dawnym pracownikom majątku. Jednym z nich był Marcin Podborny, towarzysz Wacława Kozłowskiego z młodości, który w roku 1951 przyjechał do Warszawy, proponując mu ekwiwalent pieniężny za otrzymaną z parcelacji ziemię. Wacław Kozłowski tej oferty, płynącej z dobrego serca i poczucia sprawiedliwości, nie przyjął.

W „Tygodniku Zamojskim” w 1991 (nr 1) pisano: „Po ostatniej wojnie rozparcelowano majątek, który trafił w ręce RSP i GS. Całość szybko zdewastowano, część zabudowań

rozebrano, wycięto sady itp. Dzisiaj w dawnym dworze mieszka osoba prywatna, dom Wacława Kozłowskiego użytkuje RSP Łaszczówek. Jest w sąsiedztwie trochę starych, sprzed powstania folwarku, dębów i lip. Jest również w sąsiedztwie trochę innych drzew ozdobnych. A było to ciekawe widowiskowo założenie położone na dwu wzgórzach, górujące nad okolicą i mimo dewastacji można je podziwiać jeszcze dzisiaj”.

W Tomaszowie Lubelskim, na starym cmentarzu znajduje się zabytkowy grobowiec rodziny Bujalskich, wybudowany w roku 1885. Obecny jego stan jest opłakany,

grozi zawaleniem. Jest wpisany do rejestru zabytków, co niestety ma tylko symboliczne znaczenie; starania rodziny o jego renowację podejmowane w sferach duchownych i świeckich nie dały żadnego rezultatu.

Przypisy:

¹ Helenę Bartnikowską, Marię Lisowską, Irenę Wysocką, Bronisławę Kalicką oraz Józefa i Mieczysława.

² Józef zmarł 26.10.1927, a wdowa Wiktoria z Sawickich z rodziną przeprowadziła się do Tomaszowa. Wnuczka Maria, córka Reginy Możdżeń jeszcze urodziła się w Rudzie (1930).